

“וַיָּרָא יַעֲקֹב כִּי יֵשׁ-שֹׁכֵר בְּמִצְרַיִם וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו לֵמָּה תִּתְרָאוּ: וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה שָׂמְעֵתִי כִּי יֵשׁ-שֹׁכֵר בְּמִצְרַיִם רְדוּ-שָׂמָּה וְשִׁבְרוּ-לָנוּ מִשָּׂם וְנַחֲיָה וְלֹא נָמוּת” (בראשית מ”ב 1-2)

קוראות וקוראים יקרים שלום,

חג הפסח, כמו חגים מרכזיים רבים אחרים בדתות השונות, הוא חג עונתי, נקודת ציון במחזור החקלאי השנתי. אחת המשמעויות המיוחסות לספירת העומר היא מניית הימים שבין ראשית קציר השעורה לבין ראשית קציר החיטין. חג הפסח מצוין גם בסימן “והגדת לבנך”, וכנזה הוא הזדמנות להיזכר בראשיתו של הסיפור הארוך שמסתיים ביציאת מצרים: בני יעקב באו למצרים כדי לקנות מזון בגלל רעב ששרר בכנען. הם לא היו הראשונים שנעזרו במדינה שכנה בעת רעב: גם אברהם ירד “מִצְרַיִמָּה לָגֹר שָׁם כִּי-כָבֵד הָרָעַב בְּאֶרֶץ” (בראשית י”ב 10).

מערכת אקולוגיה וסביבה ממוקמת בשכונת התקווה בתל-אביב, ביתם של מהגרי עבודה ומבקשי מקלט רבים שהגיעו לישראל החל באמצע שנות ה-90. בדרכנו מתחנת הרכבת אל משרד המערכת, רוב האנשים שחולפים על פנינו הם אפריקאים. בשיח על ההגירה מאפריקה לישראל נשמעים שני קולות עיקריים: האחד מכנה את הציבור האפריקאי בישראל “מסתננים”, ומדגיש את הקונפליקטים בינם לבין תושבי הארץ הוותיקים; השני רואה בהם פליטי מלחמה, ומזכיר את רצח העם בדרכור. אך מה לגבי פליטות אקלים? עד כמה אנו מודעים לכך שהסכסוכים האתניים, שגרמו לרבים מהאנשים האלה לעזוב את ארצם, קשורים להתדלדלות של משאבי הטבע הזמינים?

להערכת נציבות האו”ם לפליטים, במהלך 2015-2016 גיעו לאירופה לפחות 1.4 מיליון פליטים, רובם פליטי מלחמת האזרחים שמתחוללת בסוריה. ברקע של אותה מלחמה נמצאת בצורת חמורה, שנמשכה בין השנים 2006-2011. דוגמה נוספת לאזור קרוב הסובל מתופעת ההגירה הסביבתית היא עמק הנילוס, ההולך ומתייבש ומתרוקן מיושבו.

פרופ’ ארנון סופר, מומחה בגאודמוגרפיה מאוניברסיטת חיפה, טוען שבין אם ההגירה נובעת ממלחמה או מסיבה דמוגרפית, כלומר מגידול באוכלוסייה שמוביל למחסור במים, התוצאה זהה – אנשים נאלצים לנטוש את ביתם. לטעמו, לא ניתן לשלוט בריבוי הטבעי, מאחר שהוא נובע ממצווה שמושרשת עמוק בתרבות ובדת, גם ביהדות וגם באסלאם. היות שכך, הוא מציע פתרונות עקיפים, כגון התפלה, בנייה לגובה ובנייה בעומק האדמה.

אמנם נדמה שמפעל ההתפלה הלאומי פוטר אותנו מדאגה למחסור במי שתייה בישראל, אך האם אנחנו חסינים מפני משברים אחרים, שעלולים להיגרם מהשילוב של גידול דמוגרפי ושינוי אקלים? כחוקרים וכאזרחים, עלינו לזכור שלא לעולם חוסן, וגם אנו עלולים למצוא את עצמנו בצדה השני של ההגירה הסביבתית. בישראל פותחה מומחיות טכנולוגית ואגרונומית, ונצבר ניסיון רב ביישוב אזורים מדבריים ובהתמודדות עם מצבי חירום. המומחיות והניסיון הללו יכולים לעמוד לצדנו בשעת משבר, ולכן יש לרתום אותם להיערכות לשינויים המתחוללים באזורנו.

קריאה נעימה

שחר בוקמן ושחר שלוח